

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-334-17>

УДК 346:658

БОБЕРСЬКИЙ Олег

Західноукраїнський національний університет

<https://orcid.org/0009-0005-7951-338X>

e-mail: oleg_boberskyi@ukr.net

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СИСТЕМИ КОМПЛАЄНС: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА ВІТЧИЗНЯНА ПРАКТИКА

У статті проаналізовано нормативно-правове регулювання системи комплаєнс у вітчизняному законодавстві та визначено особливості його міжнародного регулювання. Встановлено, що серед вітчизняних респондентів, які впроваджують систему комплаєнс у практичній діяльності 60,71 % застосовують лише вимоги вітчизняного законодавства, 24,43 % – вимоги Закону США «Про протидію корупції за кордоном», 14,29 % – вимоги Закону Великої Британії «Про боротьбу з хабарництвом». Встановлено, що термін «комплаєнс» набуває все більшого застосування вітчизняними бізнес-структурами і відповідно знаходить відображення у різних системах українського законодавства. Вперше цей термін з'явився у вітчизняному законодавстві в Постанові Правління Національного банку України «Про схвалення Методичних рекомендацій щодо вдосконалення корпоративного управління в банках України». Згодом Положенням «Про організацію управління системами ризиків у банках України та банківських групах» Національний банк України визначив термін комплаєнс-ризик у вітчизняному законодавстві. Також термін комплаєнс знаходить своє трактування у Законі України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» у контексті товарних ринків, Законі України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» комплаєнс у сфері фінансових послуг, законі України «Про страхування» у сфері страхування.

У «Національній стратегії доходів до 2030 року» визначено ряд заходів для підвищення рівня дотримання податкового законодавства шляхом впровадження системи управління податковими ризиками, тобто комплаєнс-ризиками на основі Концепції системи управління ризиками. Організацією економічного співробітництва та розвитку й Міжнародним валютним фондом було створено низку методологічних та роз'яснювальних матеріалів, призначених для застосування податкового комплаєнсу податковими адміністраціями. Для суб'єктів підприємницької діяльності застосування системи комплаєнс містить рекомендаційний характер, що супроводжується відсутністю єдиного нормативно-правового регулювання системи відповідностей. На офіційному сайті Дія.Бізнес для малого і середнього бізнесу запропоновано ряд інструментів комплаєнсу, які мають рекомендаційний характер, а саме антикорупційна політика, кодекс етики/поведінки, політика закупівель та перевірки третіх осіб.

Ключові слова: комплаєнс, система комплаєнс, комплаєнс-менеджер, комплаєнс-ризик, нормативно-правове регулювання системи комплаєнс, міжнародне регулювання системи комплаєнс.

BOBERSKYI Oleh

West Ukrainian National University

LEGAL REGULATION OF THE COMPLIANCE SYSTEM: GLOBAL EXPERIENCE AND DOMESTIC PRACTICE

The article analyzes the normative and legal regulation of the compliance system in domestic legislation and identifies the peculiarities of its international regulation. It was found that among the domestic respondents implementing the compliance system in their operations, 60.71% adhere solely to domestic legislation, 24.43% to the US "Foreign Corrupt Practices Act", and 14.29% to the UK "Bribery Act". It has been established that the term "compliance" is increasingly used by domestic business structures and, accordingly, is reflected in various systems of Ukrainian legislation. The term first appeared in domestic legislation in the Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine on the "Approval of Methodological Recommendations for Improving Corporate Governance in Banks of Ukraine". Subsequently, the National Bank of Ukraine defined the term compliance-risk in domestic legislation with the Regulation "On the organization of risk management systems in Ukrainian banks and banking groups". Additionally, the term 'compliance' is interpreted in various Ukrainian laws, including the "On Capital Markets and Organized Commodity Markets" in the context of commodity markets, the Law of Ukraine "On Financial Services and Financial Companies" compliance in the field of financial services, the Law of Ukraine "On Insurance" in the field of insurance.

The "National Revenue Strategy until 2030" defines a number of measures to increase the level of compliance with tax legislation by implementing a tax risk management system, i.e. compliance risks based on the Concept of a risk management system. The Organization for Economic Cooperation and Development and the International Monetary Fund have created a number of methodological and explanatory materials intended for the application of tax compliance by tax administrations. For subjects of entrepreneurial activity, the application of the compliance system has a recommendatory character, which is accompanied by the absence of a single regulatory and legal regulation of the compliance system. The official Diya.Business website offers a number of advisory compliance tools for small and medium-sized businesses, namely the anti-corruption policy, code of ethics/conduct, procurement policy and third-party audits.

Keywords: compliance, compliance system, compliance manager, compliance risk, legal regulation of the compliance system, international regulation of the compliance system.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Сучасний бізнес стикається з численними викликами, зумовленими дестабілізуючими факторами, що призводять до ризиків порушення діючих норм і законодавства. Такі порушення можуть спричинити накладення штрафів. Для вирішення цих проблем, багато провідних компаній інтегрують комплаєнс у свої оперативні процеси. Це дозволяє не тільки виявляти потенційні порушення, але й усувати їх у законний

спосіб, мінімізуючи фінансові та репутаційні втрати. У практичній діяльності суб'єктів господарювання комплаєнс представляє собою набір заходів, процедур, правил та контрольних механізмів, які сприяють дотриманню законодавства, етичних норм, регуляторних та внутрішніх вимог організації або її співробітниками. Тому важливим є дослідження нормативно-правового регулювання системи комплаєнс на вітчизняному рівні та аналіз міжнародного законодавства з метою визначення перспектив застосування українськими суб'єктами господарювання.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання регулювання систему комплаєнсу є доволі новим у працях вітчизняних науковців і зумовлена найперше необхідністю його впровадженням у практику українських компаній. Серед вітчизняних науковців це питання досліджується протягом кількох останніх років. А саме А. Р. Шимко досліджує міжнародний досвід запровадження комплаєнсу шляхом імплементації до національного законодавства. У науковій праці автор характеризує середовище функціонування системи комплаєнс, аналізує законодавче визначення цього терміну та досліджує особливості іноземного законодавства у даному напрямку [1].

М. Ю. Можаровський у науковій роботі досліджує понятійно-категоріальний апарат економіко-правових складових комплаєнсу в контексті видової приналежності як найбільш розповсюджених та широко застосовуваних механізмів внутрішнього контролю суб'єкта господарювання в сучасних умовах функціонування вітчизняних підприємств [2]. Інший науковець О. Формагей проводить дослідження законодавчо-нормативного регулювання окремих напрямів комплаєнсу у вітчизняному законодавстві здебільшого в енергетичному праві України [3].

Найбільш дослідженим є впровадження системи комплаєнс в банківській сфері. А. К. Мулик провів дослідження, яке визначає оптимальні дії та стратегії для банків у впровадженні комплаєнс-систем. Ці системи спрямовані на підвищення ефективності внутрішнього контролю, забезпечення відповідності законодавчим та регуляторним вимогам, а також на попередження фінансових ризиків і порушень етичних та законодавчих норм у банківській сфері [4; 5]. С. А. Шелудько здійснив концептуалізацію правової сутності комплаєнсу, а також визначення та аналіз архетипів його організації в банках [6].

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Основною метою статті є дослідження нормативно-правового регулювання системи комплаєнс у вітчизняному та іноземному законодавстві. Для досягнення окресленої мети визначено ряд завдань, а саме: проаналізувати які норми законодавства застосовують вітчизняні суб'єкти господарювання для організації роботи системи комплаєнс; охарактеризувати особливості трактування терміну «комплаєнс» у вітчизняному законодавстві; визначити методолічні особливості впровадження системи комплаєнс вітчизняними бізнес-структурами.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Нормативно-правове регулювання відіграє важливу роль у здійсненні окремих напрямів діяльності, адже окреслює межі діяльності, визначає норми та правила, забезпечує порядок та стабільність, захищає основні права та свободи, сприяє економічному зростанню, визначає ключові правила етики, запобігає вирішенню конфліктів та допомагає у захисті інтересів. Тому впроваджуючи систему комплаєнс на підприємствах, що набуває широкої популярності, виникає об'єктивна необхідність у визначенні законодавчих та нормативних документів, що врегульовуватимуть сферу його функціонування.

У 2020 році КРМГ опублікували третє дослідження, присвячене пріоритетам розвитку функції комплаєнс в українських компаніях [7]. За результатами дослідження українські компанії у сфері комплаєнс застосовують національні та міжнародні нормативні та законодавчі документи (рис. 1).

З рисунку 1 видно, що дослідження показує застосування законодавства у системі комплаєнс переважно стосовно протидії корупції. В Україні процес формування єдиної нормативної бази для регулювання комплаєнсу все ще триває, оскільки розробка та затвердження таких критеріїв вимагає часу. Вітчизняні компанії застосовують законодавство, що стосується здебільшого протидії корупції, проте інші напрями відповідності не у повному обсягу знаходять законодавчого врегулювання.

Термін «комплаєнс» набуває все більшого застосування вітчизняними бізнес-структурами і відповідно знаходить відображення у різних системах українського законодавства. Вперше цей термін з'явився у вітчизняному законодавстві в Постанові Правління Національного банку України «Про схвалення Методичних рекомендацій щодо вдосконалення корпоративного управління в банках України» визначивши, що в організаційну структуру банку повинні бути інтегровані чотири ключові види контролю для створення ефективної системи важелів і противаг. Ці види включають незалежні служби управління ризиками, внутрішнього аудиту, дотримання законодавчих норм та внутрішніх процедур (комплаєнс) [8]. Положенням «Про організацію управління системами ризиків у банках України та банківських групах» від 11 червня 2018 року Національний банк України визначив термін комплаєнс-ризик у вітчизняному законодавстві. Згідно цього положення «комплаєнс-ризиком є імовірність виникнення збитків чи санкцій, додаткових втрат

або недоотримання запланованих доходів або втрати репутації внаслідок невиконання банком вимог законодавства, нормативно-правових актів, ринкових стандартів, правил добросовісної конкуренції, правил корпоративної етики, виникнення конфлікту інтересів, а також внутрішньобанківських документів банку» [9]. Також у постанові міститься ряд рекомендацій щодо управління ризиками та дотримання норм шляхом здійснення контролю. Банк веде спеціалізовану базу даних для подій, пов'язаних із комплаєнс-ризиками, аналізуючи зібрану в ній інформацію, що є ефективним прикладом комплаєнс-менеджменту.

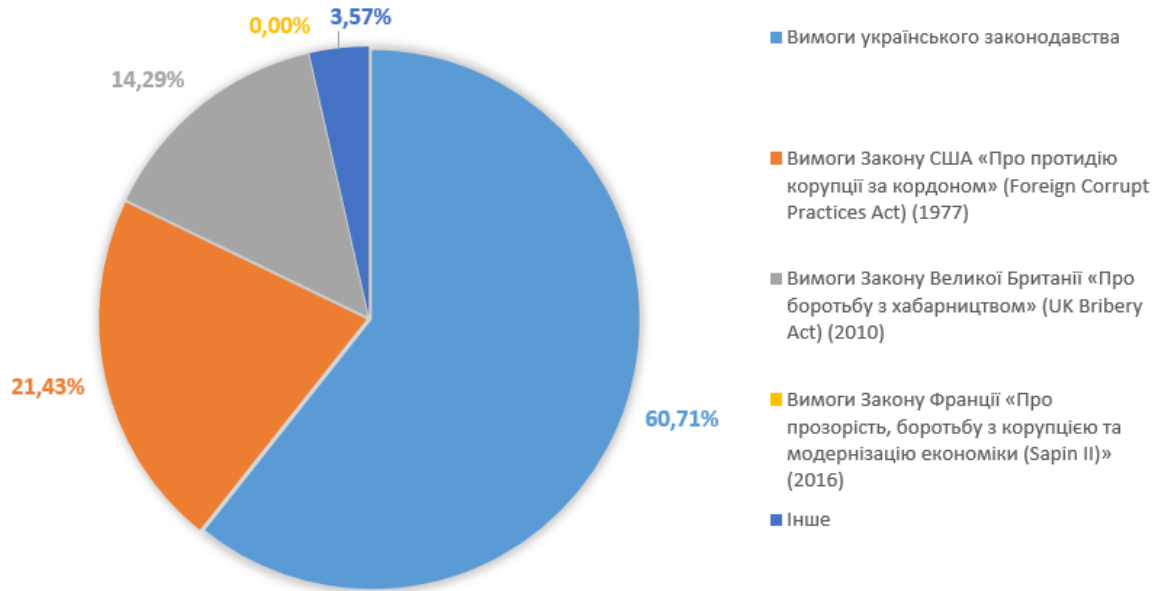

Рис. 1. Застосування законодавства до системи комплаєнс

Згодом термін з'явився у Законі «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» у контексті товарних ринків. У редакції від 27 квітня 2024 року термін «комплаєнс визначає регламентований внутрішніми документами професійного учасника ринків капіталу та організованих товарних ринків або особи, яка здійснює діяльність, пов'язану з ринками капіталу та організованими товарними ринками, безперервний процес, спрямований на забезпечення та покращення опису всіх внутрішніх процесів, пов'язаних з провадженням професійної діяльності на ринках капіталу, відповідність цих процесів вимогам законодавства і забезпечення їх здійснення працівниками» [10].

Згідно з чинним законодавством України, запровадження комплаєнсу не є обов'язковим для всіх суб'єктів господарської діяльності. Виключення становлять фінансові організації, включаючи банки та компанії у сфері фінансів, страхування, лізингу, а також професійні учасники фондового ринку, яким необхідно створити систему управління ризиками.

У Законі «Про фінансові послуги та фінансові компанії» комплаєнс у сфері фінансових послуг визначається як «регульований процес, заснований на внутрішніх документах фінансової організації, а в разі вимог спеціального законодавства – також надавача супутніх послуг. Цей процес направлений на ідентифікацію та запобігання ризикам, пов'язаним з діяльністю, яка регулюється законом, і може виникати через невідповідність діяльності законодавчим або іншим нормам (правилам, стандартам, принципам). Комплаєнс включає моніторинг та контроль за відповідністю внутрішніх документів, що регулюють усі процеси, пов'язані з діяльністю, до законодавства або інших вимог і контроль за дотриманням та виконанням внутрішніх документів і вимог законодавства працівниками, задіяними у зазначеній діяльності» [11]. У статті 41 цього закону з метою організації систем корпоративного управління й внутрішнього контролю у фінансовій компанії і ломбарді їм надається право створювати в своїй структурі спеціалізовані відділи для внутрішнього аудиту, управління ризиками та комплаєнсу. Також існує опція делегувати ці функції відповідальним співробітникам або покласти виконання окреслених функцій на окремих співробітників. Також у статті 44 зазначається, що фінансова компанія або ломбард, які не визначені як підприємства суспільного інтересу, мають можливість, згідно з вимогами нормативно-правових актів, віддавати на аутсорсинг такі функції як бухгалтерський облік, внутрішній аудит, управління ризиками, контроль за дотриманням норм, тобто системи комплаєнс, а також певні завдання або процеси, що входять у ці функції.

У оновленому законі України «Про страхування» вищі керівники страхових компаній, включаючи головного ризик-менеджера, головного комплаєнс-менеджера, головного внутрішнього аудитора та відповідального актуарія, зобов'язані довести свою відповідність кваліфікаційним критеріям, встановленим

Національним Банком України. Регулятор також встановлює вимоги до систем внутрішнього контролю, управління ризиками, комплаєнсу, внутрішнього аудиту та актуарної функції страховика. У разі невідповідності кваліфікаційним вимогам або неналежного виконання службових обов'язків, що призводить до порушень законодавства, Регулятор може вимагати заміни згаданих вище посадових осіб [12].

Це означає, що наявність відділу комплаєнсу є актуальним у сфері страхування, а для інших суб'єктів господарювання не є обов'язковою вимогою за законом, і рішення про його створення залишається на розсуд керівництва компанії. Створення такого підрозділу дозволяє компанії превентивно виявляти та усувати ризики, попереджуючи комплаєнс-інциденти та уникаючи негативних фінансових та репутаційних наслідків. Це також сприяє розвитку компанії, залученню нових інвестицій та клієнтів.

Більш того, оскільки комплаєнс є стандартною практикою серед великих європейських компаній, українські компанії, які прагнуть інтегруватися в європейський ринок, повинні враховувати сучасні європейські стандарти, включаючи вимоги до ділової етики, звичаї ділового обороту, конфлікт інтересів, захист персональних даних, а також протидію корупції та іншим неправомірним діям, що входять до сфери відповідальності комплаєнс-служб.

У «Національній стратегії доходів до 2030 року» визначено ряд заходів для підвищення рівня дотримання податкового законодавства шляхом впровадження системи управління податковими ризиками, тобто комплаєнс-ризиками на основі Концепції системи управління ризиками [13, с. 23-24]. У частині 4.2.2 (а) «Управління податковими ризиками (комплаєнс-ризиками)» визначається ряд проблем які потребують вирішення з метою підвищення рівня дотримання податкового законодавства. Комплаєнс-ризиками у сфері податкового адміністрування означають ризики зниження доходів держави, які виникають, коли платники податків не виконують чотири основні обов'язки, встановлені податковим законодавством: правильна реєстрація у податковій системі, вчасне подання податкових декларацій, надання повної та точної інформації в податкових звітах, а також своєчасна оплата податків. Основна стратегічна ціль управління такими комплаєнс-ризиками, або ризиками недотримання податкових законів, полягає у безперервному покращенні рівня добровільного дотримання податкових вимог з боку платників. Це досягається шляхом ідентифікації та визначення пріоритетності ризиків, що можуть призвести до втрати податкових доходів, і реалізації заходів, спрямованих на їх мінімізацію.

Організацією економічного співробітництва та розвитку й Міжнародним валютним фондом було створено низку методологічних та роз'яснювальних матеріалів, призначених для застосування податкового комплаєнсу податковими адміністраціями. Ці документи розроблялися на основі аналізу та систематизації кращих практик країн, що вже мали досвід впровадження податкового комплаєнсу у своєму управлінні. Згідно їх рекомендацій управління комплаєнс-ризиками включає методологію, що застосовується для ідентифікації комплаєнс-ризиків серед платників податків. Це дозволяє визначити ключові ризики для податкової системи та допомагає керівництву податкових адміністрацій приймати обґрунтовані рішення стосовно методів усунення порушень і підтримки довгострокового зростання добровільного дотримання податкових норм. Цей процес передбачає комплексний підхід до усіх аспектів комплаєнсу, що забезпечує адаптацію заходів виправлення до специфічних випадків недотримання.

У сьогоднішній практиці застосування комплаєнсу розширилася та охопила такі сфери як антимонопольне законодавство, антикорупційні заходи, охорону праці та санкційне регулювання, захист персональних даних, закупівлі, юридичну, фінансову сфери, а також санкції та протидію корупції. Це робить його незамінним інструментом, особливо для компаній, що ведуть діяльність на міжнародному рівні.

У світовій практиці на законодавчому рівні система комплаєнсу з метою протидії корупції займає вагомe значення. Дослідження міжнародного досвіду в боротьбі з корупцією показує, що в сучасних умовах корупційні дії часто переходять національні межі, вимагаючи відповіді на глобальному рівні. Корупція становить загрозу не тільки для національної безпеки багатьох країн, але й підриває міжнародні економічні та політичні структури. З огляду на це, за останні роки питання боротьби з корупцією отримало транснаціональний вимір, а деякі національні законодавства отримали новітнє застосування. Наприклад, Великобританія ухвалила Закон «Про боротьбу з хабарництвом» (UK Bribery Act), який діє з 1 липня 2011 року, а США прийняли Закон «Про корупцію за кордоном» (Foreign Corrupt Practices Act), що застосовується з 1977 року. Охоплення UK Bribery Act значно ширше, ніж Foreign Corrupt Practices Act, який обмежується лише підкупом іноземних чиновників.

Впровадження Закон «Про боротьбу з хабарництвом» (UK Bribery Act) зумовило необхідність приділити значну увагу мінімізації корупційних ризиків. Для цього закону поширюється на бізнес-структури, що зареєстровані у Великобританії, а також на тих, хто веде повністю або частково свою діяльність на її території [14]. На рисунку 1 показано, що 14,29 % опитаних українських респондентів застосовують норми цього законодавства. Згідно цього законодавчого документу наявність представництв чи філій у Великобританії є достатнім для застосування до таких компаній окреслених положень.

З рисунка 1 також видно, що 21,43 % вітчизняних респондентів застосовують норма Закону США «Про корупцію за кордоном» (Foreign Corrupt Practices Act). Цей закон прийнятий в 1977 році, а передували йому численні скандали, пов'язані з випадками підкупу іноземних чиновників великими американськими корпораціями в 1975-1976 роках. Ці події розслідувала Комісія з цінних паперів і бірж (SEC) та широко

висвітлена на слуханнях у Сенаті США, що проводились підкомітетом з транснаціональних корпорацій. Ці події місяцями домінували в новинах, викликаючи занепокоєння у міжнародних лідерів, які мали важливе значення для США. Однією з найбільш гучних історій стали корупційні платежі таких компаній як Lockheed, Northrop, Gulf Oil, United Brands і Mobil у Саудівській Аравії, Японії, Гондурасі, Кореї, Італії та Нідерландах [15, 16].

У відповідь на ці скандали, Конгрес США ухвалив Закон «Про боротьбу з корупцією за кордоном», який мав на меті припинити практику підкупу іноземних чиновників та відновити довіру громадськості до американської бізнес-системи. Ухвалення Закону США «Про корупцію за кордоном» стало важливою віхою в американському законодавстві, оскільки це була перша серйозна спроба законодавчо заборонити підкуп іноземних посадових осіб. Закон встановив високі стандарти моральності та чесності в міжнародній торгівлі, підкреслюючи значення етичних ділових практик для розвитку стабільних і справедливих глобальних ринків. З прийняттям поправок у 1998 році положення Закону «Про корупцію за кордоном» щодо боротьби з хабарництвом тепер також застосовуються до іноземних фірм та осіб, які спричиняють, безпосередньо чи через агентів, дії, що має місце на території країни.

Закон «Про корупцію за кордоном» має широкий спектр застосування, охоплюючи:

- американські компанії з акціями, що є в обігу на американських фондових ринках, та компанії, що подають звіти до Комісії з цінних паперів і бірж США (Securities and Exchange Commission);
- бізнес-організації будь-якої форми власності, засновані за законами США або які ведуть свою діяльність в США, включаючи партнерства, корпорації, товариства з обмеженою відповідальністю та приватні підприємства;
- фізичних осіб, які є офіційними особами, співробітниками або представниками вищезгаданих організацій, а також громадян США;
- неамериканські компанії, які торгують акціями на американських біржах або діють від імені американських компаній при вчиненні корупційних дій [17].

Закон «Про корупцію за кордоном» в основному встановлює заборону на підкуп іноземних урядових чиновників. Крім того, він встановлює обов'язки для публічних компаній щодо ведення точних бухгалтерських записів та обліку. Закон також вимагає, щоб компанії мали ефективну систему внутрішнього контролю, яка гарантує, що усі операції виконуються з дозволу керівництва і що активи реєструються таким чином, який дозволяє забезпечити підготовку фінансових звітів відповідно до визнаних загальноприйнятих принципів бухгалтерського обліку.

Запроваджуючи систему комплаєнсу, суб'єкти господарювання очікують, що наявність таких функцій допомагає структурувати процеси в умовах численних законодавчих вимог, зростання ризиків та нестабільності в бізнес-середовищі. Комплаєнс є ключовим інструментом для підприємств, який виконує кілька важливих функцій: він допомагає уникнути шахрайства в компанії, аналізує та зменшує ризики, що дозволяє скоротити фінансові втрати. Також комплаєнс сприяє уникненню юридичних санкцій, попереджаючи порушення законів, стандартів та рекомендацій контролюючих органів. Це сприяє оптимізації бізнес-процесів та створенню орієнтованого на клієнта підходу у веденні бізнесу.

Для малого та середнього бізнесу інструменти комплаєнсу не лише формують основні принципи роботи організації, але й закладають фундамент для розвитку майбутніх комплаєнс-програм, які забезпечують дотримання законних та етичних норм. На офіційному сайті Дія.Бізнес для малого і середнього бізнесу запропоновано ряд інструментів комплаєнсу, які мають рекомендаційний характер, а саме:

- ✓ кодекс етики/поведінки;
- ✓ антикорупційна політика;
- ✓ політика закупівель та перевірки третіх осіб [18].

Кодекс етики та поведінки становить основний документ у сфері комплаєнсу для будь-якої компанії. Він створює базу для розробки політик, процедур та процесів, пов'язаних з комплаєнсом. Документ включає: компанійську "філософію" щодо доброчесності; оголошені цінності; основні правила поведінки для співробітників і партнерів; методи виявлення та вирішення конфліктів інтересів, коли особисті інтереси працівників можуть впливати на їх професійні обов'язки; санкції та принципи кадрової політики для перевірки нових та чинних працівників.

Компанії, які учасники тендерів з обсягом понад 20 мільйонів гривень, мають обов'язково розробити антикорупційну програму. Для цього можна використати типову антикорупційну програму, яка слугує основою та доступна за вказаним посиланням. Однак важливо адаптувати цю програму, враховуючи результати аналізу корупційних ризиків, специфічних для даної компанії [діябізнес].

Політика закупівель та перевірки третіх осіб встановлює правила, процедури та стандарти для закупівлі товарів та послуг у компанії, а також визначає методи перевірки ділової репутації та доброчесності третіх сторін, таких як підрядники, партнери і постачальники. Відповідно до виявлених ризиків, організація може впроваджувати додаткові політики, які конкретизують засади Кодексу та встановлюють чіткі процедури. Ці політики сприяють розробці комплексного управління компанією, зокрема: політика в області санкцій; регуляція прийому подарунків і гостинності; політика благодійності та

спонсорства; визначення конфлікту інтересів; проведення внутрішніх розслідувань; захист інформаторів; взаємодія з посередниками; ведення справ з державними службовцями; обмеження політичних внесків; забезпечення конфіденційності даних; дотримання трудового та антимонопольного комплаєнсу та інші відповідні аспекти.

Створення комплаєнс-відділу чи виокремлення таких обов'язків окремим працівникам є значною перевагою для суб'єкта господарювання. Зазвичай, комплаєнс-політики великих фірм, включно з українськими, публікуються на їх офіційних вебсайтах і доступні для загального огляду. Це дає можливість стейкхолдерам впевнитись в добросовісності роботи бізнес-партнерів, належному захисті інформації, збереженні репутації і збереженні фінансових ресурсів. Імплементация стандартів та процедур комплаєнсу сприяє мінімізації ризиків порушень і забезпечує стабільність діяльності бізнесу.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Провівши дослідження вітчизняного та іноземного законодавства стосовно регулювання системи комплаєнс, доцільно зазначити, що цей термін зустрічається у ряді нормативних та законодавчих документів. Вперше цей термін з'явився у вітчизняному законодавстві в Постанові Правління Національного банку України «Про схвалення Методичних рекомендацій щодо вдосконалення корпоративного управління в банках України» визначивши, що в організаційну структуру банку повинні бути інтегровані чотири ключові види контролю. Згодом термін з'явився у Законі «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки», «Про фінансові послуги та фінансові компанії», «Про страхування», податковому законодавстві. У сьогоднішній практиці застосування комплаєнсу розширилася та охопила такі сфери як антимонопольне законодавство, антикорупційні заходи, охорону праці та санкційне регулювання, захист персональних даних, закупівлі, юридичну, фінансову сфери, а також санкції та протидію корупції. Це робить його незамінним інструментом, сприяння мінімізації ризиків порушень і забезпечення стабільності діяльності бізнесу, що створює об'єктивну необхідність розробки законодавчого регулювання окресленого поняття для суб'єктів господарювання, що сприятиме однозначному трактуванню поняття та визначення функцій і окреслюватиме інформаційне поле діяльності. Перспективи подальших наукових досліджень у даному напрямі будуть спрямовані на розробку методичних рекомендацій щодо організації системи комплаєнс шляхом створення окремого відділу відповідності або покладення окремих обов'язків на працівників суб'єкта господарювання.

Література

1. Шимко А. Р. Міжнародний досвід запровадження комплаєнсу для імплементации в національне законодавство. *Полтавський правовий часопис*. 2022. № 2. С. 80-90.
2. Можаровський М. Ю. Теоретико-правовий аналіз визначення поняття «комплаєнс» та його видів. *Цивільне, підприємницьке, господарське та трудове право*. *Право.ua*. 2021. № 2. С. 139-148.
3. Формагей О. Правове регулювання питань відповідності (комплаєнсу) в енергетичному праві України (Regulatory Compliance). URL: <https://unba.org.ua/publications/print/6220-pravove-regulyuvannya-ritan-vidpovidnosti-komplaensu-v-energetichnomu-pravi-ukraini-regulatory-compliance.html>
4. Мулик А. К. Порядок впровадження системи комплаєнсу в банку. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 2. С. 286-289
5. Мулик А. К. Питання економіко-правових передумов виникнення і розвитку комплаєнсу в сфері банківської діяльності. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 5. С. 366-372
6. Шелудько С. А. Правова природа комплаєнсу та його архетипи в банківських установах. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 3. С. 168-172
7. Комплаєнс в СНД і ближньому зарубіжжі: актуальні завдання та тенденції. URL: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/ua/pdf/2020/07/Compliance-report.pdf>
8. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо вдосконалення корпоративного управління в банках України: Постанова Правління Національного банку України від 28.03.2007 р. № v0098500-07. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0098500-07>
9. Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах: Постанова Правління Національного банку України від 11.06.2018 р. № 64 в редакції від 24.05.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18>
10. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV в редакції від 27.04.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3480-15>
11. Про фінансові послуги та фінансові компанії : Закон України від 14.12.2021 р. № 1953-IX в редакції від 20.06.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#n41> (дата звернення: 26.07.2024 р.)
12. Про страхування: Закон України від 18.11.2021 р. № 1909-IX в редакції від 20.06.2024р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20>

13. Національна стратегія доходів України до 2030 року: Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27.12.2023 № 1218-р. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf
14. Bribery Act: UK Public General Acts. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/23/contents>
15. Feldman M. B. The Association for Diplomatic Studies and Training Foreign Affairs Oral History Project. April 28, 2021. URL: <https://adst.org/OH%20TOCs/Feldman.Mark.pdf>
16. *House Committee on Interstate and Foreign Commerce. September 28, 1977.* URL: <https://www.justice.gov/sites/default/files/criminal-fraud/legacy/2010/04/11/houseprt-95-640.pdf>
17. Foreign Corrupt Practices Act. URL: <https://www.justice.gov/criminal/criminal-fraud/foreign-corrupt-practices-act>
18. Compliance Navigator: шлях до відповідального та ефективного бізнесу. URL: <https://business.dii.gov.ua/compliance-navigator>

References

1. Shymko A. R. (2022) Mizhnarodnyi dosvid zaprovadzhennia i komplaiensu dlia implementatsii v natsionalne zakonodavstvo [International experience of introduction and compliance for implementation into national legislation]. *Poltavskyi pravovyi chasopys*, no 2, pp. 80-90.
2. Mozharovskiy M. Yu. (2021) Teoretyko-pravovyi analiz vyznachennia poniattia «komplaiens» ta yoho vydiv [Theoretical and legal analysis of the definition of the concept of "compliance" and its types]. *Tsyvilne, pidpriyemnytske, hospodarske ta trudove pravo. Pravo.ua*, no 2, pp. 139-148.
3. Formahei O. Pravove rehuliuвання pytan vidpovidnosti (komplaiensu) v enerhetychnomu pravi Ukrainy (Regulatory Compliance) [Legal regulation of compliance issues in the energy law of Ukraine (Regulatory Compliance)], available at: <https://unba.org.ua/publications/print/6220-pravove-regulyuvannya-pitan-vidpovidnosti-komplaiensu-v-energetichnomu-pravi-ukraini-regulatory-compliance.html>
4. Mulyk A. K. (2024) Poriadok vprovadzhennia systemy komplaiensu v banku [Procedure for implementation of the compliance system in the bank], *Analitychno-porivniialne pravoznavstvo*, no 2, pp. 286-289
5. Mulyk A. K. (2023) Pytannia ekonomiko-pravovykh peredumov vynyknennia i rozvytku komplaiensu v sferi bankivskoi diialnosti [The issue of economic and legal prerequisites for the emergence and development of compliance in the banking sector], *Analitychno-porivniialne pravoznavstvo*, no 5, pp. 366-372
6. Sheludko S. A. (2023) Pravova pryroda komplaiensu ta yoho arkhetypy v bankivskykh ustanovakh. [The legal nature of compliance and its archetypes in banking institutions]. *Analitychno-porivniialne pravoznavstvo*, no 3, pp. 168-172
7. Komplaiens v SND i blyzhnomu zarubizhzi: aktualni zavdannia. ta tendentsii [Compliance in the CIS and near abroad: current tasks. and trends]. available at: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/ua/pdf/2020/07/Compliance-report.pdf>
8. National Bank of Ukraine (2007), Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine "On the approval of Methodological recommendations for improving corporate governance in banks of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0098500-07>
9. National Bank of Ukraine (2018), Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine "On the approval of the Regulation on the organization of the risk management system in Ukrainian banks and banking groups", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18>
10. The Verkhovna Rada of Ukraine (2006), Law of Ukraine "On capital markets and organized commodity markets", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3480-15>
11. The Verkhovna Rada of Ukraine (2021), Law of Ukraine "On financial services and financial companies", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#n41>
12. The Verkhovna Rada of Ukraine (2021), Law of Ukraine "On insurance", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20>
13. Cabinet of Ministers of Ukraine (2023), Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine « National revenue strategy of Ukraine until 2030 », available at: https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf
14. UK Public General Acts (2010), The Law of "Bribery Act", available at: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/23/contents>
15. Feldman M. B. (2021) The Association for Diplomatic Studies and Training Foreign Affairs Oral History Project, available at: <https://adst.org/OH%20TOCs/Feldman.Mark.pdf>
16. House Committee on Interstate and Foreign Commerce (1977) available at: <https://www.justice.gov/sites/default/files/criminal-fraud/legacy/2010/04/11/houseprt-95-640.pdf>
17. U.S. Department of Justice (1977), The Law "Foreign Corrupt Practices Act", available at: <https://www.justice.gov/criminal/criminal-fraud/foreign-corrupt-practices-act>
18. Compliance Navigator: shliakh do vidpovidalnoho ta efektyvnoho biznesu [Compliance Navigator: the way to a responsible and efficient business]. available at: <https://business.dii.gov.ua/compliance-navigator>